

Ŋmaari n̄erante ka n'na dimi bere siriyani dununyan kuna : 2013

Clive JAMES , ISAAA b̄n̄n̄n nna à jisikpe diyayo Norman BORLAUG, ISAAA harkusu ,kà duu lakari kaniyo gomini ,Nobel ,ISAAA ,jiiri z̄n̄f̄nte yaaliyo ,batuure handu 3 nte jibiri 25 ,2014

Ŋmaari n̄erante ka n'na dimi bere yaasi wei faariyo gà batuure jiiri 2013

Haya 1: batuure jiiri 2013 yà barra jiiri waranka cinnikante ka n'na ŋmaari dimi berente n̄era bayo nna cimmi. Ŋmaari tuuriyom ka nn dimi bereyo sinti fotoosi n̄ z̄a batuure jiiri 1996. Ŋmaari dimi berente gan̄i batume faari t̄nt̄nu n̄ jiiri kulū batuure jiiri 1996 nna 2013 binni, halli jiiri 12 t̄nt̄ni dii mutu ka bà.ŋa dii ya cibayo ka haru fari tutuuma duuninyan kuna gu iri naane bà ka nn dom h̄n̄ŋu ŋmaariyo dii hasarà ciba ,kpaara talikayom nna kpaara arzikinte yom .Haya kà à himà iri'm lakari yeeti à ga ,zaà ŋmaari dimi berene faari sinte batuure jiiri 1996 ,n'na gan̄i kekita miliyar f̄ nna zemine dummu ka faari ŋa à faari boori . Batume za ka dii bisa Amarika òu Ciini gannà faari gannà zemine.

Haya 2 : Ŋmaari dimi berente gan̄i batume t̄nt̄nu zaŋa baajine z̄n̄f̄ ,ka t̄ z̄aà hekita milinȳ f̄ nna zemine batuure jiiri 1996 halli hekita milinȳ z̄n̄f̄ nna weiye cinni gu, batuure jiiri 2013, ŋa dii ya nam ŋmaari dimi berente huro faari azansi cirici ka boorom t̄ kamme hinka zaamani yom w̄ kuna , à saabù ,nn duu liiba beeri. Batuure jiiri 2013 ,ŋmaari dimi berente faari t̄nt̄nu ka t̄ kekita milinȳ 5 ,zaŋa jiiri kulu ,z̄n̄f̄ b̄n̄ŋ̄ ahinza t̄nt̄nu. A booriyo n'na t̄nt̄nu kà liiba c̄eneyo ŋm̄ jiiri kuna nna à moo kpei yaasi kà à barra ba te yeedi yeesiyo. Ŋad hunu zamma tutuyo beeri(boro 90 nna 100) binni ŋmaari dimi berente s̄e, kà à suu nam an sei òu kulu –kulu òu c̄ene.

Haya 3 : Gannà yom ka nn ŋmaari dimi berente faari òu tabiya ŋmaani-ŋmaani yom kuyo. Gannà 27 ka n'na ŋmaari dimi berenteyom faari batuure jiiri 2013 ,kuna ,19 barra n̄ gannà talikayom ,8 barra Gannà arzikinteyom. Tabiya t̄nt̄ni nà hekita milinȳ 47,1 z̄aà ,zaŋa 27 z̄n̄f̄ kuna.

Haya7: ηmaari dimi berente faari yaasi Bɔrɔbi gannà kuna . Gaabi ganna nà mɔɔ dam ka kpei mɔɔjine aseke nna Afriki du sud kà à duu ηmaari dimi berente à bisà jiiri wei .Zàà Burukina nna Sudan ganna nà haabù BT faari ganɔi bayo tɔntɔn tutuuma baajine 50 ɔu 300 ,batuure jiiri 2013 kuna kà kpei. Gannà 7 (Camerun, Misra, Ghaana, Keniya , Malawi ,Neijeeriya nna Uganda) nà ganɔi faari n ma te kaà diya dee à ba te ,dee ηadi beeni noo nba sinti neerayo. Haya cirici , azansi WENA yaa dom bà nam n' ma agbado kà à zimbiri kɔɔgiri Bɔrɔbi gannà kuna ,batuure jiiri 2017. Azansi siriya zaame ka à boo zeeriyo beiyom gà nna booriyom hei/wakati yaa barra saamaci azandi dii sɛɛ.Sariya cirici ,kaa suu caada yaa ba boori ,aseke nna Gannà talika cɛneyom kuna.

Haya8: ηmaari dimi berente goonoyo yaasi Batuure gannayom mɛɛfɔ igbe kuna. Batuure Gannà gù (5) nà agbado Bt faari hekita 148,013 ɔu zɔnfɔ kuna 15 dee nna karri manam 2012. .ɛsipaje Gannà ya barra gannà sinte batuure gannayom dii kuna nna agbado Bt faari kekita 136,962, ɔu 18 zɔnfɔ kuna dee n 'na karri nna 2012 nna bɔrɔ 31zɔnfɔ kuna ka n' tuù.

Haya 9: ηmaari dimi berente liiba zaa batuure jiiri 1996 halli 2012 , ηmaari dimi berente nà hanfaani tɛɛ ηmaari tɔyo duninya kuna ,mɔɔjine kpeiyo cirici nna nunɔ̀ baaruyo / ciniji/ kɔgiri, ka ηmaari gaani faari tɔntɔnu halli à tɔ̀ Amarika nɔru dɔla miliyar 116,9; kà yeiko nam nuɔu boorani nna angire cilo milinyɔ 497, ka heu sarayo zɔbù cilo miliyar 26,7,kà à barra nɔ zaɔa n' ma lɔle milinyɔ 11,8 kà nn goono hini bɔnɔɔ jiiri fɔ mɛɛ, ka nuɔu siriyani ,ka hundekonyom sarri,ka gannà hekita milinyɔ 123 nam an hinanzɔbù batuure jiiri 1996 nna 2013 binni ,ka yei kô harufaari cɛneyom gà n' ma hunu talikatere kuna nna nɔ̀ ηmenee iyaaliyom ɔu bɔrɔ dubu-dubu 65 kà nn goono duniyan talikayom kuna.ηmaari berente barra nɔ doole alma n' nà cii safari. Faari azansi booraniyom zaɔa faari ka kɔoli ,nna subù hanɔa linɔɔ wiyo ,bà hinni ka ηmaari dimi berenteyom gà zaɔa n ηmaari cinniyom gà.

Haya10: Suba senni bà boori nna saafulla cɛene domù duuri bà tɔntɔnu ηa harufariyom bà yaara ka cimmi nɔ bayo (sɔɔci 90 zɔnfɔ kuna) ηmaari dimi berentebeeri –beeru kuna yobù bɔnɔɔ Gannà talikayom nna arzikinteyom kuna .Zaa Bengladesh ,Indunizi nna Panama nà mɛɛ nɔ̀n n' ma ηmaari dimi berente faari batuure jiiri 2 013 nna n' ma nɔ̀ neera jiiri 2014 nufi.

ISAAA barra nò faaba igbe ka àsuu fotoosi tee ,ka Gannà iiko nna igbeyom yaa ga à tsemako nmaari dimi berente faari gannà nesigi kaayo n goono tilayo kuna ceefò nò nn gun kàbùbàa hayafoyo n dam nn kuna .Labaari hahente goono ISAAA takaramyo tila “Global statuts of commercialized biotech / GM Grop:2013” ka Clive JAMES hantum kuna.

Dee no bà laabari wò ma gei no se sansan ,wò kpei

[http // www. Isaaa.org](http://www.Isaaa.org) ou HAZI nna gabai-yamma gbeidò tatabù ,kangarafù lamba: +254 20 4223618 ou wò kpei wasika samma yo injim kòmpuuta bònḡḡ e-mail africenter@isaaa.org.